

Magyar igazságügyi küldöttség az 1968-as Csehszlovákiában ^[1]

Testvéri tanácsok a megszállás előtt

„Jelen levelemben előadottak alapján arra kérem, utasítsa a kaposvári helyi hatóságokat, hogy saját, háromszobás családi házamat nekem újból adják vissza teljes egészében, éspedig: egy szobát részemre és feleségem részére, lakószobának, egyet írói dolgozószobának és egyet pedig leányom és vőmrészére lakószobának. Szilárdan hiszek és bízok Miniszterelnök helyettes Úr igazságosságában és méltányosságában és levelemben előadottak alapján kérem ezen szerény kérelem teljesítését.”

Egy hónappal a Varsói Szerződés öt tagállama által végrehajtott „testvéri segítségnyújtás” előtt *Korom Mihály* miniszter kéttagú küldöttség „élén” *Bohuslav Kucera* csehszlovák igazságügyi miniszter meghívására látogatást tett a szomszédos országban. A tapasztalatairól szóló - pártközpontba eljuttatott - *jelentés* tartalmi és hangulati elemei jól érzékeltetik azokat az aggodalmakat, elvárásokat, amelyeket a reformok mélységével, tartalmával szemben bizalmatlan „szocialista” országok vezetői, de esetenként a CSKP KB reformerői megfogalmaztak ezekben a hetekben. Június-július eseményei, megnyilvánulásai egyre karakteresebbé tették azokat az elválasztó vonalakat, amelyek áthidalhatatlan akadályokat jelentettek a kompromisszumos megoldás számára.

A dokumentumból is kiviláglik, hogy Kádár reformok iránti elfogadóbb felfogása egyre szűkebb ösvényen érvényesülhetett, és július közepére már az MSZMP állásfoglalásaiban is a „szocialista erők” térvesztése és a szocializmus ellenes tendenciák felerősödése, térnyerése feletti aggodalom került előtérbe. A KB Külügyi Osztálya által készített és Politikai Bizottságjúnius 11-ei ülésen elfogadott tájékoztató még úgy fogalmazott, hogy „nincs közvetlen ellenforradalmi helyzet”, a CSKP vezetése kezében tartja a megkezdett reformfolyamat irányítását, egyúttal támogatásáról biztosította *Alexander Dubcek* első titkár politikáját. A július 20-ai jelentésben már „bizonyos aggodalomról” és az ellenforradalmi erők elleni határozott fellépés szükségességéről olvashatunk: „a szocializmus elleni erők támadásainak a visszaverését nem tartjuk kielégítőnek és aggodalommal figyeljük a jobboldal térnyerését”.

[Képgaléria megtekintése](#) ^[2]

A dokumentum keletkeztetésének időpontja esetében nem hagyható figyelmen kívül két fontos mozzanat:

Az egyik a magyar párt- és kormányküldöttség moszkvai tárgyalásai június 27. és július 4-e között. Az erről készített beszámoló jelentés már a jugoszláv politikai-gazdasági válságra utalva figyelmeztet arra, hogy „szocializmust csak központosított vezetéssel nem pedig az anarchia kiszélesítésével lehet építeni”. Sokat sejtető az a megfogalmazás is, amely szerint „közös mérlegelés és megoldás keresés” szükséges az MSZMP, ill. az SZKP részéről annak érdekében, hogy erősödjének a „szocializmus pozíciói” Csehszlovákiában.

Természetesen a kádári vezetés már ismerhette a SZKP KB július 4-én kelt, a CSKP KB Elnökségéhez intézett levél tartalmát, ami újabb mozzanat volt a magyar párt felfogásának változásában. Ebben a figyelmeztető - „elvtársias nyíltsággal, őszinteséggel” megfogalmazott - levélben már megjelenik, hangsúlyozottabbá válik az egész *Prágai Tavasz* kezelését döntően meghatározó realitás: a *Varsói Szerződés* egységének kérdése. Moszkva szocializmus modellje, ill. hegemoniájának biztosítása szempontjából a „jugoszlávosodás” vagy a „szociáldemokratizálódás” elfogadhatatlan volt, a „Brezsnyev-doktrína” még rövid távon sem tette lehetővé a különutas elképzelések megvalósítását.

Az emberarcú szocializmus - ma már idealistának, naívnak tekinthető - dubceki értelmezése olyan tabukat döntött meg, olyan folyamatok előtt nyitotta meg a zsilipeket, amelyek jóval túlmutattak mind a jugoszláv, mind a kádári „gulyás-kommunizmus” keretein. Olyan társadalom-lélektani alapra kívánta helyezni a párt által vezetett *szocialista típusú demokráciát*, amely alulról építkezve, társadalmi aktivitásra és pluralizmusra támaszkodva, legitim alapokon tartja meg a CSKP (vezető) szerepét. A társadalom önkéntes támogatásával egy népfront jellegű összefogás mögött a nemzeti önállóság karakteresebb érvényesítése is megjelent ezekben a hetekben csehszlovák politikában.

A jelentés elkészülte előtti napokban, július 18-án hozták nyilvánosságra a CSKP KB Elnökségének állásfoglalását, amelyben a Varsói Szerződés július 14-15-ei (varsói egyeztetésen elfogadott) levelében megfogalmazottakra reagált. Az öt kelet-európai kommunista párt (SZKP, MSZMP, NSZEP, BKP, LEMP) komoly aggodalmának adott hangot, hogy a „külső és belső reakció letéríti a szocializmus útjáról” Csehszlovákiát. „Ez már nem csak Csehszlovákia belügye, hanem veszélyezteti az egész szocialista közösség érdekeit” - fogalmazott félreérthetetlenül a pártvezetők levele. „A szocializmus hívei [...] számíthatnak a szocialista országok támogatására” kijelentés akár egy kódolt üzenettel is felért, és beleilleszkedett a kommunista internacionalizmus, a „testvéri segítségnyújtás” korábbi (Magyarország - 1956.) és későbbi (Afganisztán - 1979.) gyakorlatába. A CSKP KB Elnökségének állásfoglalása nyílt szembenállásként volt értelmezhető, mert megvédte a reformok tartalmát. Kitért a múlt hibáitól való hiteles elhatárolódás és a felelősök felelősségre vonásának igényére, sőt az internáltak esetében jóval túllépett a kommunista áldozatok kártérítésén. (Ezekre a Korom-jelentés is utal.) A CSKP állásfoglalás megerősítette: a „társadalom lelki megnyerésével” kívánja a szocializmus „csehszlovák útját” kiépíteni.

A pluralizmusra, liberalizmusra épülő új szocializmus kísérlet megelőzte korát, és 1989 előtt az eurokommunizmus-vitával, majd a gorbacsovi reformokkal kapott más megvilágítást és bizonyos fokú elfogadottságot a keleti és a nyugati kommunista mezőben.

Az irat jelzete: M-KS 288. f. 31/1968. 11. ő. e. (*Magyar Országos Levéltár - Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága, Közigazgatási és Adminisztratív Osztály*)

Címkék:

[Varsói Szerződés](#) ^[3]

[eurokommunizmus](#) ^[4]

Kiadás: 8. évfolyam (2008) 3. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/magyar_igazsagugyi_kuldottseg_az_1968as_csehszlovakiaban.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/magyar_igazsagugyi_kuldottseg_az_1968as_csehszlovakiaban.html

[2] https://www.archivnet.hu/.../galeria_pop.php?3Fga_id%3D31

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/varsoi-szerzodes>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/eurokommunizmus>